

CSÁKÁNY ISTVÁN: „MARCEL BREUER EMLÉKSZOBA”

Marcel Breuer hiánya

Azt, hogy Marcel Breuer alkotói munkája az építészet és a design területen kiemelkedő, mára vitathatatlan és ebből fakadóan az is egyértelmű, hogy szeretnék emléket/emlékművet állítani személyének és munkásságának. Szokás, hogy ezt feladatának érzi az alkotó szülőországa és még inkább szülővárosa. De közben felmerül az a kérdés, illetve talán inkább az az ellentmondás – legalább bennem –, hogy mennyire jogos, hogy egy ország, ill. egy város, ami különösképpen nem volt részese, nem is támogatta az adott személy pályafutását, halála után egy emlékművel ékesíti magát, az a látszatot keltve, hogy fontos szerepe volt az adott személy sikertörténetében. Ha Marcel Breuer példáját nézzük, aki 18 évesen elhagyta Magyarországot, későbbi rövid visszatérései alatt sem tudott itthon kibontakozni, sőt még idősen, világhíres építészként sem sikerült egy épületének megépítése Magyarországon. Marcel Breuer leginkább vakfolt, és azon híres magyarok közé tartozik, akik nem Magyarországon, nem Magyarországról, nemzeti hátszél nélkül vagy akár ellenére váltak nemzetközileg elismerté. Az emlékműállítással megfogalmazott kritikám viszont nem okvetlenül azt jelenti számomra, hogy emiatt ne állítson pl. Pécs emlékművet Marcel Breuernek, csak azt gondolom, hogy egy emlékmű jó esetben képes ezt az ellentmondást befogadni és egyik alkotóelemévé átváltoztatni. Számomra Marcel Breuer hiánya a tervem alapmotívuma és mottója. Mert ahogyan hiányzik az építésze Magyarországon, hiányzott élete során a vele folytatott diskurzus és hiányos ma az adekvát megemlékezés.

Marcel Breuer emlékszoza – a látvány:

Az új Pécsi Konferencia és Koncert Központ parkjában egy életnagyságú tengeri szállításra használatos konténer látható, egy teherszállító félpótkocsin elhelyezve (a nyergesvontató sofőrülke nélkül). A konténer hátsó ajtója egy résznyire van nyitva. A pótkocsi és a konténer valódi életnagyságban jelenik meg, látszóbeton és fényáteresztő beton elemekből. A jármű egy két méter magas, tömbszerű, téglalaprajzú emelvényen áll, mely szintén látszóbetonból készül. A konténer tetején négy elemből álló, az ipari csarnokok felső megvilágítását adó shadetető jellegzetes formája látható. Az ebből adódó 45 fokos dőlésszögű felületeken napelemek helyezkednek el. A napelemek által összegyűjtött áram a konténer belsejében elhelyezett égőtesteket működteti, melyek sötétedés után a fényáteresztő beton elemeken keresztül átvilágítanak. (A világítási időtartama függvénye a napi és évszaki adottságoknak.) Az tömbszerű emelvény két helyen áttört: az egyik részen keresztül (40 cm széles) egy fényáteresztő betonból készített vízvezetékcső látható – mely a konténertől a talajba vezet; a másik kapuszerű áttörésen belül pedig egy – szintén fényáteresztő betonból – szennyvíztároló tartály látható. Az emelvény északi, a terület bejárata felőli oldalán látható az emlékmű egyetlen felirata: „Marcel Breuer emlékszoza”, magyar és angol nyelven.

A terv indoklása:

A tervben szereplő motívumok az emlékmű hagyományos vizuális nyelvezetéhez – a magyar köztéri szobrászatához – képest elég szokatlanok; sőt profán, ipari és nyersnek is tűnhetnek, valamint a Marcel Breuerhez való kapcsolhatóságuk és az ebből következő indokoltságuk is kérdéses lehet, ezért rövid magyarázatra szorulnak.

» **Konténer és pótkocsi** | A terv főmotívuma az elhagyatott teherszállító pótkocsi a szabvány tengeri konténerrel együtt Marcel Breuer visszaimportálására utal, ami az emlékmű állításával történik. Breuer esetében nem egy magyar alkotó életpályáról tudunk beszélni, hanem sokkal inkább a német Bauhausban gyökerező, de főképpen Amerikában – a tengerentúlon – kiteljesülő életpályáról van szó. A konténer Breuer visszaszállítását, a visszaszerzésének motívumát idézi fel. Közben arra is reflektál, hogy a kapcsolat Vele - ha jelképesen is - mobil marad, a kocsi elviekben mozgatható és nem alakít ki tartós kapcsolatot a hellyel. Közben a zárt konténer azt az ábrándot ébreszti fel a nézőben, hogy „mégis milyen jó lenne, ha Magyarországon ill. Pécsen lenne valami maradandó: egy tárgy, egy produktum vagy egy építményt Breuertől”. De a zárt konténer nem enged betekintést, elrejtje tartalmát és így a nézőt vágyképeivel és hiányérzetével magára hagyja. Északa viszont a konténer rakományává az általa kibocsátott fény válik.

» **A mobil ház - építmény, mint portré** | Az emlékmű beton-konténerház, ill. építmény jellegét a shade forma és a közműszerelvények is erősítik. Ha fikcióként is jelenik meg (hiszen a konténer belseje nem bejárható), az építmény vízellátása jelképes, a jelzett épület egy teljesen autonóm, önálló épületegység mintáját idézi fel. Marcel Breuert is leginkább egy ilyen független egységnek képzelem, egy olyan modern alkotó típusnak, aki hazaiától függetlenül tudatosan és önállóan élt és alkotott a világ jelentős központjaiban, ahol maga vívta ki a nemzetközi elismerést és sikert. A pályamű egy betonból készült építmény-szoborral állít emlékművet Breuernek, amely egy sajátos portrénak is felfogható.

» **Anyaghasználat** | A beton használatát több tényező indokolja. Egyrészt Breuer a haladásban vetett hitét tükrözi. Breuer meggyőződése volt, hogy az építészet képes jobbá tenni a világot, jobb körülményeket és életfeltételeket teremteni az emberek számára. Breuer építészetében a korai negyvenes évek után a beton válik az egyik legkedveltebb építőanyagává, mert véleménye szerint a modern kor igényeinek ez a megfelelő építőanyag. A beton használata az emlékműben az ő meggyőződésére reflektál, a beton egy újszerű formáival - a fényáteresztő betonnal párosul. Ez az újszerű építőanyag egy fiatal magyar építész mérnök (Losonczi Áron) fejlesztése, így az emlékmű építőanyagában találkozási platform teremődik, ahol a kortárs magyar építész mérnök és a világhírű, de már elhunyt Marcel Breuer találkozik. A napelemek használatát az is indokolja, hogy ez a technológia is egy újfajta szemléletet - a haladásban való hitet - tükröz, környezettudatos gondolkozásmódot feltételez.

» **„Marcel Breuer emlékszoza” - a cím** | Elsőre csak a cím teremti meg a kapcsolatot az építmény és Marcel Breuer személye között. Ha a Zsolnai út felől közelíti meg valaki a szobrot az emelvény oldalában negatívba zsaluzottan találkozik az emlékmű címevel: „Marcel Breuer emlékszoza”.

Az emlékszoza, arra a konvencióra utal, hogy sok város szeret híres lakóinak, szülőtteinek emlékműveket, múzeumokat, emléktáblákat vagy emlékszobát állítani, hogy a helyiek és turisták a személy biográfiájából kiragadott elemeivel: szövegekkel, archív fotókkal, művekkkel, makettekkel, személyes írásokkal, ruhadarabokkal, relikviákkal stb. tudjanak találkozni; és kisebb vagy

nagyobb sikerrel megpróbálkozhassanak közelebb kerülni az adott személyhez. Ezek a létesítmények gyakran ellentmondásban állnak a személyek által képviselt szemlélettel és inkább a látogatók elvárásait kívánják teljesíteni. A konténer „emlékszoba” kinevezésével és közben egyidejű tagadásával éppen az emlékkállítás műfaját és a kapcsolatfelvétel közti problematikát veti fel. A pályamű az emlékszoba konvenciójával ellentétben nem kínál biográfiai információkat, hanem formai megjelenésében és anyaghasználatában szándékosan ridegséget, zártságot, valamint megközelíthetlenséget sugall.

A beadott pályamű a tradicionális emlékművel szemben támasztott elvárások kikerülésével és tagadásával játszik, és ezek hiányával állít emlékművet.